

Friburg: Tema da l'invasiun tudestga e d'ina lescha da linguas

■ **(anr/vi) La situaziun a Friburg sumegliia in pau quella dal Grischun. Il chantun Friburg ha ina nova constituiziun e less forsia er ina lescha da linguas. La maioritad franzosa ha dentant tema.** Ina terza da la populaziun friburgaisa discorra tudestg. Duas terzas franzos. Dapi il matg 2004 è en vigur la nova constituiziun. Ella cuntogna – sco la constituiziun grischuna – in artitgel da linguas. Quel formulescha a moda generala la bilinguitad chantunala e la promozion da la chapientscha vicendaivla. Da preschent ponderescha la regenza friburgaisa sch'ins duess concretisar l'artitgel constituiziunal en ina lescha da linguas, u sch'i dat autras pussaivladads.

Teoreticamain tut en urden

Dubis en connex cun ina lescha da linguas avess plitost la maioritad franzosa, di *Claude Yerly*, secretari general da las instituiziuns a Friburg. Da preschent regia pasch tranter las duas cuminanze. Ma ils

Fracofons temian ch'ils problems cumenzian forsia pir, sch'ins fetschia ina lescha.

Tenor Yerly na datti a Friburg strusch problems pervi dals linguatgs: «Nus guardain fitg bain, che questas dumondas vegnan regladas cun quità.» Uschia fetschian ins tut en omaduas linguas en il parlament chantunala. I dettia er translaziuns simultanias per ils deputads.

En il district biling enturn Murten stoppian ils derschaders p. ex. savair omaduas linguas. En auters districts barrattian ins or ils derschaders, sch'i dettia cas che vegnian tractads en ina lingua ch'il derschader local na dumognia betg.

En l'administraziun chantunala emprovan ins, sche pussaivel, d'occupar en il departament ils posts dal scheffunziunari e da l'adjunct uschia che omaduas linguas sajan represchentadas.

En la pratica ston ins discurren franzos

Yerly represchenta dentant ina optica

plitost francofona. Sch'ins discorra cun insatgi da la minoritad tudestga, tungi auter. Uschia di per exempel il schef da las scolas tudestgas friburgaisas *Reto Furter*: I existia en l'administraziun chantunala ed en il parlament il princip che mintgin duai pudair discurren sia lingua. Ma la realitad è in'otra: Sch'ina persuna da lingua tudestga vul ch'ins chapeschia ella, lura stoppia ella discurren franzos.

In auter exempel per la resistenza da la maioritad franzosa è la votaziun da l'onn 2000. Il parlament friburgais aveva decidì d'introducì en l'entir chantun il sistem d'immersiun cun franzos e tudestg en scola.

Cunter la decisiun dal parlament è vegnì prendì il referendum. En la votaziun ha il pievel la finala refusà il project cun in resultat fitg stgars. Las vischnancas tudestgas avevan votà per l'immersiun, las vischnancas franzosas avevan ditg «na».

La chapitala ed il tartuffel chaud

Co defineschan ins il territori franzos ed il territori tudestg en il chantun Friburg? Sch'ins tschenta questa dumonda en l'administraziun chantunala da Friburg, n'obtegnan ins strusch ina resposta concreta. Ins vegn renvià d'in departament a l'auter, sco sch'i sa tractass tar questa dumonda d'in tartuffel chaud. La regiun enturn Murten valia sco bilingua, decleran tuts. Ma co statti cun la chapitala? En la citad da Friburg vegnan discurrendas omaduas linguas. I dettia scolas tudestgas e scolas franzosas, di Michel Perriard dal departament d'instrucziun e da cultura. Insatgi haja ina giada fatg la proposta ch'ins fetschia l'inscripziun a la staziun da Friburg betg mo en franzos, mabain era en tudestg. Il cussegl da vischnanca na saja dentant betg stà d'accord cun l'idea. Ils francofons hajan memia grondas temas da l'invasiun ord il nordost da la Svizra. Perquai n'è Friburg uffizialmain anc adina betg biling. *(guarda puntg da vista)*